

ANÀLISI DE QÜESTIONS DE GÈNERE A L'IES CARRÚS*

ÍNDEX

- I. Introducció
- II. Justificació teòrica
- III. Anàlisi de diversos aspectes del centre
 - III.1 El professorat de l'IES Carrús
 - III.2 L'alumnat
 - III.3 Gènere i lleis educatives
 - III.4 Programació de la matèria Educació Ètico-cívica
 - III.5 Programació de Geografia de 3r ESO
 - III.6 Alguns documents del centre, butlletí, revista Carrusel
 - III.7 Els cartells del dia de la dona
 - III.8 La utilització del pati
 - III.9 La influència d'una moda perillosa: el reagueton
- IV. Conclusions
- V. Propostes de futur

* El presente trabajo ha sido premiado por el SIEG.

I. Introducció.

El present treball intenta fer un diagnòstic de les diferències de gènere dins l'educació, concretament a un centre públic d'educació secundària, l'IES Carrús.

El treball no té un ànim d'exhaustivitat però sí pretén assenyalar alguns aspectes millorables i també, en la mesura de les nostres possibilitats, unes possibles vies d'actuació per aconseguir aquesta millora.

D'acord amb això, hem dividit l'estudi en dues parts: una primera de diagnòstic i una segona de propostes per al futur, que no volem només servir per a aquest estudi, sinó que la pretensió és de presentar-les a l'IES per ser portades a la pràctica. A més, per tal de situar l'assumpte en un marc científic, hem realitzat una petita aproximació teòrica.

II. Justificació teòrica (feta per la professora).

Els estudis "de gènere" s'han desenvolupat entre nosaltres de forma notable en els últims temps. Universitats i institucions oficials s'ha volcat a oferir dades empíriques, orientacions metodològiques i justificacions teòriques sobre una parcel·la abans desconeguda o, si més no, oblidada: l'estudi científic de les desigualtats socials assignades als dos sexes, allò que coneixem com gènere.

En primer lloc, provem d'asajar-ne una definició. El concepte de gènere és un concepte tardà, a més, no prové en inici del feminisme, sinó de la psicologia quan es planteja la transexualitat. No s'incorpora fins la meitat dels vuitanta, però en canvi, en l'actualitat està totalment extés.

Els estudis actuals substitueixen sexe per gènere, entre ambdós conceptes no hi ha una relació causa-efecte ni són el mateix. Gènere vol dir que homes i dones, més enllà d'allò físic, es reconeixen com uns constructes socials, que podem rebutjar.

Totes les ciències humanes han adoptat el terme, encara que de forma tardana, com hem dit. De forma permanent, la justificació de la desigualtat entre gèneres es buscava en la biologia, identificant-la amb l'ordre social. En realitat, es tracta d'una bona justificació, que serveix per consagrar la desigualtat: si som diferents biològicament, també ho serem socialment.

El concepte de desigualtat, encara que en el llenguatge comú sembla igual, no és totalment sinònim de diferència. En el cas que ens ocupa, la desigualtat vol dir estar organitzat de forma predeterminada. La nostra societat presenta llocs que són ocupats per persones, el mecanisme d'assignació dels quals està predeterminat: és el que ocorre amb els rols de gènere, el masculí tindrà assignades unes funcions i el femení unes altres. Ser desigual és diferent a ser distint, es tracta de posicions socials jerarquitzades.

La diferenciació sexual, que és evident, no és la causa de la desigualtat, encara que sí la sustenta, la recolza, igual com ocorre amb la raça que històricament ha produït una identificació entre allò evident i la desigualtat social. Ser dona forma paret d'una identitat primigènia més lligada a l'essència i condiciona la construcció de la pròpia experiència social, al temps que ordena tota una part de la vida, com per exemple l'afectiva, sexual...

Podem concloure que el gènere és una construcció social, arbitrària en allò biològic, és a dir, no troba la seua justificació en la biologia, sinó en la societat. Una categoria de relació que defineix per oposició i determina llocs diferents en l'estructura social, generant una divisió social amb relacions de poder i dominació. La perspectiva de gènere, que utilitzarem, consistirà a comparar homes i dones per copsar les diferències, en el nostre cas, ens atindrem a l'àmbit acadèmic, concretament a un centre de secundària.

III. Anàlisi de diversos aspectes del centre:

III.1 El personal de l'IES Carrús.

Veurem en primer lloc, què hi ha respecte a l'adscripció de sexe i funció dins el centre, és a dir, qui fa quines coses:

- La Junta Directiva, encara que presidida per una dona, la directora, Antònia Lledó, està composta en la resta de càrrecs exclusivament per homes, si ho mirem numèricament, quasi un 17% femení front a un 83% masculí.
- L'alumnat, com veurem més endavant, està compost per xics i xiques, de forma necessària, no es poden traure conclusions al respecte.
- El Consell Escolar està format per 22 membres, la directora, el cap d'estudis, el secretari (amb veu però sense vot), un representant de l'Ajuntament, huit membres del professorat dels quals quatre són homes i quatre dones, dos pares i tres mares i cinc alumnes, dos d'ells xics i tres xiques.
- La COCOPE, Comissió de Coordinació Pedagògica, està formada pels caps de departament, a més de directora i cap d'estudis i coordinadora de secundària. Entre els caps de departament, 7 dones i 13 homes, en una proporció que quasi dobla la de les dones.
- La composició dels departaments és la següent: (dones / homes)
 - o Geografia i història: 6 / 2
 - o Castellà: 7 / 1
 - o Valencià: 6 / 4
 - o Física i química: 2 / 5
 - o Matemàtiques: 4 / 7

- Ciències Naturals: 2 / 5
- Llatí: 2 / 1
- Grec: - / 1
- Plàstica: 2 / 4
- Música: - / 3
- Religió: 1 / -
- Informàtica: 1 / 1
- Filosofia: 2 / 2
- Arts Gràfiques: 4 / 5
- Anglès: 5 / 4
- Francès: 1 / 1
- Orientació: 1 / -
- Tecnologia: 1 / 3
- Fol: 1 / 1
- Economia: - / 1

Les dades resulten significatives, ja que es pot posar de relleu la clàssica distinció ciències / lletres amb homes dones. Els seminaris de ciències naturals, física i química, matemàtiques i tecnologia tenen major nombre d'homes que de dones, en canvi els de castellà, geografia i història, anglès i valencià tenen major presència femenina.

El total de professorat resulta atípic: hi ha majoria d'homes, que són 48, front a 51 dones. A més, els tutors del centre també són majoritàriament dones, en una proporció de 23 a 15.

III.2 L'alumnat de Carrús.

Respecte a l'alumnat que s'ha matriculat a l'IES Carrús en el present curs 2006/07 és el següent:

A l'ESO trobem la distribució següent:

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA			
	XICS	XIQUES	TOTAL
1r ESO	74	47	121
2n ESO	64	77	141
3r ESO	87	91	178
4t ESO	71	73	144
TOTAL	296	288	584

Al Batxillerat de diürn:

1r BATXILLERAT –DIÜRN-			
	XICS	XIQUES	TOTAL
1r BAT Artístic	10	18	28
1r BAT Ciències	24	19	43
1r BAT Human.	16	33	49
TOTAL	50	70	120

2n BATXILLERAT –DIÜRN-			
	XICS	XIQUES	TOTAL
2n BAT Artístic	14	22	36
2n BAT Ciències	19	27	46
2n BAT Human.	16	41	57
TOTAL	49	90	139

Cicles Formatius de diürn:

CCFF GRAU MITJÀ			
	XICS	XIQUES	TOTAL
1r	23	16	39
2n	9	4	13
TOTAL	32	20	52

Per tant al torn de diürn hi ha una quantitat total de: 895 alumnes.

Cicles Formatius del vespre:

CCFF GRAU SUPERIOR			
	XICS	XIQUES	TOTAL
1r	8	11	19
2n	7	5	12
TOTAL	15	16	31

Batxillerat de nocturn:

1r BATXILLERAT –NOCTURN-			
	XICS	XIQUES	TOTAL
1r BAT Ciències	12	15	27
1r BAT Human.	31	21	52
TOTAL	43	36	79

2n BATXILLERAT –NOCTURN-			
	XICS	XIQUES	TOTAL
2n BAT Artístic	2	1	3
2n BAT Ciències	23	19	42
2n BAT Human.	31	39	70
TOTAL	56	59	115

Comentaris:

- A l'inici de l'ESO hi ha més xics que xiques, però són més les xiques que acaben la Secundària.
- També hi ha més xiques estudiant batxillerat, tant en diürn com en nocturn.
- Predominen les xiques al Batxillerat Artístic.
- Predominen igualment de forma clara al batxillerat humanístic.
- En canvi, al batxillerat de ciències, que sempre s'ha pensat més "de xics", les xifres estan prou igualades.
- Són més els homes matriculats als CCFF.

Hem de destacar també l'existència aquest any de dos grups de tercer d'ESO amb alumnes del mateix sexe. El motiu és que aquests dos grups són els únics de línia en valencià del seu nivell, l'agrupació es fa tenint en compte la matèria optativa triada i en aquesta elecció el comportament dels dos sexes ha estat diferent. L'assumpte ha provocat protestes i es pensa evitar l'any proper.

III.3 Gènere i lleis educatives.

En aquest apartat intentarem buscar què diuen les lleis educatives del sexisme i de com educar en contra d'ell.

Article 33, dels objectius de batxillerat

Entre els objectius del Batxillerat trobem explícit a l'apartat c una referència a la igualtat, unida, això sí, a la discapacitat, la qual cosa sembla curiosa: es valora conjuntament la discapacitat amb la discriminació de gènere que afecta a la meitat de la població. En qualsevol cas, sembla que ser dona és una mena de discapacitat més. La redacció resulta ambigua, ja que es parla d'igualtat de drets i oportunitats entre homes i dones, és a dir, que sembla centrar-se en els aspectes acadèmics i laborals, sense entrar en aspectes socials. A continuació parla d'analitzar i valorar les desigualtats existents, que no especifica si són de gènere o d'altre tipus, pareixent, pel que segueix, que es referix a la discriminació dels discapacitats.

c) Fomentar la igualdad efectiva de derechos y oportunidades entre hombres y mujeres, analizar y valorar críticamente las desigualdades existentes e impulsar la igualdad real y la no discriminación de las personas con discapacidad.

Altres objectius ens mostren aspectes que poden incidir en una major igualtat en l'alumnat, com ara l'objectiu h, que correspon bàsicament al coneixement històric, però que pot repercutir en aquest tema: quan parla de valorar críticament la història i la seua evolució i de la participació en el desenvolupament i millora del seu entorn social.

h) Conocer y valorar críticamente las realidades del mundo contemporáneo, sus antecedentes históricos y los principales factores de su evolución. Participar de forma solidaria en el desarrollo y mejora de su entorno social.

A més, podem constatar com l'article utilitza un lèxic no marcat, no discriminatori, amb plurals de tipus gèneric: *la ciudadanía* o doblant els substantius: *alumnos y alumnas, hombres y mujeres...*

Pel que fa a l'Eso, la llei contempla

En els principis generals, article 23, trobem la utilització de l'expressió *el alumnado*, fins a cinc vegades al llarg dels 7 punts de l'article 23. També apareix l'expressió *alumnos y alumnas*, és a dir, es posa cura d'utilitzar expressions adequades, però tanmateix apareix un plural únic *ciudadanos*, per expressar els dos sexes.

Com que els objectius exposen l'acció a abastar però no els subjectes de la mateixa, expressant-se de forma impersonal, no trobem ítems de llenguatge a comentar. Sols a l'inici apareix adreçat a *los alumnos y las alumnas*, podem constatar en aquest sentit que en el llenguatge del ministeri s'utilitza la doble referència, però sempre posant davant el masculí.

Troblem referències implícites ja en el primer punt de l'article 23, que fa una descripció general del tipus de persona que s'espera formar. Quasi tots els ítems esmentats per l'article (tolerància, respecte als altres, solidaritat...) podria incloure la idea de la no discriminació per raons de sexe.

a) Asumir responsablemente sus deberes, conocer y ejercer sus derechos en el respeto a los demás, practicar la tolerancia, la cooperación y la solidaridad entre las personas y grupos, ejercitarse en el diálogo afianzando los derechos humanos como valores comunes de una sociedad plural y prepararse para el ejercicio de la ciudadanía democrática.

Els punts c i d dels mateixos objectius marquen de manera clara la no discriminació com a objectiu en secundària, en el segon cas unint-los a l'educació per la no-violència.

c) Valorar y respetar la diferencia de sexos y la igualdad de derechos y oportunidades entre ellos. Rechazar los estereotipos que supongan discriminación entre hombres y mujeres.

d) Fortalecer sus capacidades afectivas en todos los ámbitos de la personalidad y en sus relaciones con los demás, así como rechazar la violencia, los prejuicios de cualquier tipo, los comportamientos sexistas y resolver pacíficamente los conflictos.

Pel que fa al llenguatge utilitzat, trobem, altra vegada, l'anteposició del masculí: *hombres y mujeres*. També pensem que les expressions *en si mismo* i *en el de los otros*, podien haver-se solucionat millor amb "propio" y "otras personas", respectivament.

En l'article 25, relatiu al quart curs d'ESO, en les consideracions generals, trobem:

4. En la materia de educación ético-cívica se prestará especial atención a la igualdad entre hombres y mujeres.

És a dir, la llei estableix que és l'assignatura d'ètica l'encarregada d'atendre d'una manera especial a la igualtat de les persones. Però tot i així, la llei insisteix en el caràcter transversal del tema de l'educació en valors, de la qual forma part.

5. Sin perjuicio de su tratamiento específico en algunas de las materias de este cuarto curso, la comprensión lectora, la expresión oral y escrita, la comunicación audiovisual, las tecnologías de la información y la comunicación y la educación en valores se trabajarán en todas las áreas.

En aquest article apareix dues vegades el terme *alumnos*, fent referencia a xics i xiques i també *los mismos*, que explicava quelcom relatiu als mateixos.

III.4 Programació de la matèria Educació Ètico-cívica.

Vegem ara com està reflectida l'educació per a la igualtat entre homes i dones en l'àrea d'educació ètico-cívica que, com acabem de veure, és on segons la llei s'ha de mirar especialment. Traslladarem ací una part de la programació de l'assignatura del seminari de filosofia del nostre centre, corresponent a l'educació ètico-cívica de quart d'ESO, per a veure on trobem la igualtat.

En primer lloc, veurem els objectius:

OBJETIVOS

Objetivos generales de etapa

Con respecto a los objetivos que se proponen para la etapa, el desarrollo de esta materia ha de contribuir a que los alumnos y alumnas:

- Comprendan y produzcan mensajes orales y escritos con propiedad, autonomía y creatividad.*
- Se formen una imagen ajustada de sí mismos.*
- Desarrollen actividades por sí mismos, valorando el esfuerzo y la superación de dificultades.*
- Obtengan información utilizando las fuentes en las que se encuentra disponible y sean capaces de transmitirla a otros de manera razonada e inteligible.*
- Se relacionen con otras personas y participen en actividades de grupo con actitud solidaria y tolerante, eliminando prejuicios y rechazando toda forma de discriminación.*
- Analicen los valores de nuestra sociedad, en especial los relativos a deberes y derechos de los ciudadanos.*

• <i>Elaboren juicios y criterios personales de actuación.</i>

Observem que no hi ha cap referència a desigualtat de gènere, a educació per a la igualtat o alguna qüestió semblant. Com a màxim, es pot deduir de “*participen en actividades de grupo con actitud solidaria y tolerante, eliminando prejuicios y rechazando toda forma de discriminación*”. Ara bé, en aquest cas es referix igualment a evitar actituds d'exclusió, xenòfobes o simplement poc solidàries.

Respecte a la utilització del llenguatge, sembla correcte des d'un punt de vista de gènere (*alumnos y alumnas*)

Ara vorem els objectius d'àrea:

Objetivos del área

Por lo que se refiere a sus objetivos específicos, el desarrollo de la Ética está encaminado a que los alumnos y alumnas adquieran las siguientes capacidades:

- *Identificar los valores morales universalmente reconocidos como deseables por su contribución a la dignidad de la persona y al desarrollo pleno del ser humano, así como a la construcción de una sociedad democrática justa y solidaria.*
- *Comprender los problemas morales de las sociedades actuales y conocer y valorar algunos proyectos éticos de respuesta que contribuyan a la superación de tales problemas desde un reconocimiento de los derechos y deberes de todo ser humano.*
- *Desarrollar una actitud constructiva, crítica y tolerante, dando razón de sus afirmaciones y demandándola de las de los demás, de modo que crezca en todos la idea de que el diálogo es una vía privilegiada para solucionar los problemas humanos y sociales a través de la realización de tareas de grupo y la participación en discusiones y debates.*
- *Analizar los problemas morales identificando los conflictos de valor que entrañan y reconociendo las distintas posiciones desde las que cabe afrontarlos.*
- *Valorar los derechos y libertades humanos como resultado de la historia de la humanidad y como condición imprescindible para la justicia y la paz.*

• *Denunciar actitudes injustas y hacerse solidarios con personas y grupos que se ven privados de los derechos y libertades humanos en nuestra sociedad.*

Els objectius de l'àrea no ens ofereixen tampoc una referència explícita al tema plantejat. Així, com ocorria en els de l'etapa, podem veure fórmules que poden contenir aspectes tocants al gènere, com ara:

- *Identificar los valores morales universalmente reconocidos.* Podem suposar que la igualtat d'homes i dones n'és un.
- *Comprender los problemas morales de las sociedades actuales.* No sabem si aquest tema arribarà a ser un problema moral de la nostra societat...
- *Desarrollar una actitud constructiva, crítica y tolerante.* Les actituds crítiques, constructives i tolerants no poden desenvolupar-se sense un reconeixement del gènere i una voluntat de superar-lo.
- *Denunciar actitudes injustas y hacerse solidarios con personas y grupos que se ven privados de los derechos y libertades humanos en nuestra sociedad.* Sembla que no s'està pensant especialment en les dones com subjecte de discriminació, però, com ocorria en tots aquests objectius, la seua inespecificitat fa que puguin servir per reflectir gran varietat de situacions.

La vida moral y la reflexión ética

- Moral y ética.
- Nuestras pertenencias.
- Nuestros referentes.
- Saber vivir moralmente.
- Desarrollos: a) Evolución de los ideales de vida. b) Moral, política, derecho y religión.

TEMA 2

El pluralismo moral

- ¿Lo moral es muy subjetivo?
- El universalismo moral.
- El pluralismo moral.
- Desarrollos: a) La persona, un valor universalmente aceptado. b) El multiculturalismo.

TEMA 3

La conquista de la autonomía

- La conciencia moral.
- Juzgar con justicia.
- Juzgar con compasión.
- Desarrollos: a) Tomás Moro, un hombre para la eternidad. b) Los dilemas morales.

TEMA 4

Principales teorías éticas

La discriminación social y económica

- La discriminación como hecho social.
- Aporofobia: El relegado es el pobre y el discapacitado.
- Reinventar la igualdad: acciones e instituciones.
- Desarrollos: a) Formas de discriminación social. b) El problema del paro. c) El Programa de Naciones Unidas para el Desarrollo Humano.

TEMA 7

La guerra y la paz

- Un siglo de guerras.
- El fenómeno social de la guerra.
- La paz como exigencia ética.
- Construir la paz.
- Desarrollos: a) El terrorismo. b) El negocio de la guerra.

TEMA 8

Los retos éticos de la ciencia y la técnica

- Ciencia y técnica no son saberes neutrales.
- La ciencia en la sociedad y en la historia.
- Los valores que orientan la tarea investigadora.
- Hacia un control ético del uso de las tecnologías.
- Desarrollos: a) La manipulación genética. b) La experimentación con

La ética cívica

- La crisis de los valores morales.
- La ética de la sociedad civil.
- El protagonismo de los ciudadanos.
- Ética cívica y ética religiosa.
- Desarrollos: a) El pacifismo. b) El feminismo.

TEMA 12

El ecologismo

- La naturaleza en peligro.
- La conciencia ecológica.
- Nuestra responsabilidad ante el medio ambiente.
- Desarrollos: a) El desarrollo sostenible. b) La cumbre de Río de Janeiro.

TEMA 13

La legitimidad del orden político

- Las leyes y su autoridad.
- Las bases éticas del estado de derecho.
- El estado social y democrático de derecho.
- Desarrollos: a) Desobediencia civil y objeción de conciencia. b) Modelos de democracia.

TEMA 14

La comunidad internacional

- ¿Vivimos en una aldea global?
- El camino hacia la comunidad internacional.

Respecte als continguts, la taula dels quals reproduïm en la pàgina anterior, arribem fàcilment a la conclusió que l'únic capítol relatiu a gènere introduït és “*El feminisme*”, que constitueix l'apartat b) del punt cinquè del tema nº 11. Per tant, la presència de continguts “de gènere” és molt escassa en la matèria que segons la llei és, d'entre totes, l'encarregada de tractar el tema d'una manera especial.

Això sí, la utilització del llenguatge ha estat correcta en tots els moments, amb expressions genèriques, amb dobles plurals o altres fórmules per no caure en la “invisibilitat” femenina: *los alumnos y alumnas, el ser humano* (dues vegades)...

III.5 Programació de geografia de tercer ESO.

A continuació, tractarem de veure què ocorre en altres programacions, on el tema ha d'estar tractat de manera transversal. Hem triat, de forma aleatòria entre les matèries humanístiques, l'àrea de socials, en concret, la matèria de geografia de 3r ESO, de la qual reproduïm a continuació els continguts mínims:

La capacitat de l'alumne per reconèixer i localitzar les grans unitats paisatgístiques de la terra, del territori espanyol, de la Comunitat Valenciana i de la ciutat, i el grau d'explicació conceptual sobre les interaccions entre el medi ambient i les activitats humanes.

Capacitat per identificar i valorar críticament l'acció humana com a component del paisatge geogràfic.

Capacitat per conceptualitzar i utilitzar els models d'evolució demogràfica i coneixement de la desigual distribució de la població.

Capacitat d'identificació, localització i diferenciació dels principals sistemes d'explotació de recursos naturals i utilització dels coneixements en l'explicació de desigualtats i problemes.

Capacitat de caracterització i localització dels principals centres productors i dels consumidors de primeres matèries i fonts d'energia en àmbits diversos.

Capacitat de localització de les àrees geoeconòmiques del món, i d'anàlisi, mitjançant dades estadístiques gràfiques, de les diferències en el nivell de desenvolupament.

Capacitat per identificar i analitzar les relacions d'intercanvi establertes entre els països desenvolupats i els subdesenvolupats en el comerç de primeres matèries i els altres productes.

Capacitat d'observació, anàlisi i comprensió dels problemes mediambientals que deriven de l'explotació abusiva del medi.

Capacitat d'identificació de les forces productives, tot establint relació entre aquestes i el desenvolupament econòmic dels països.

Capacitat d'identificació i anàlisi dels problemes mundials més importants i les seves causes.

Capacitat per identificar els centres mundials de poder.

Com es pot comprovar, cap dels objectius de l'àrea de socials, contempla de forma explícita les desigualtats de gènere.

III.6 Alguns documents del centre.

Vegem per exemple els documents que el centre utilitza en la seua comunicació amb els pares:

AUTORIZACIÓN PARA REALIZAR UN VIAJE CULTURAL

D. - Dña.:

Padre, Madre o Tutor legal del alumno:

da su autorización para realizar un viaje cultural a:

del curso:

para:

Firma

Elx, a ____ de _____ de 200__

JUSTIFICANTE DE FALTAS DE ASISTENCIA I.E.S. CARRÚS - ELX

D. - Dña.:

Padre, Madre o Tutor legal del alumno:

Justifica su falta de asistencia a clase los días:

del curso:

por el siguiente motivo:

Firma

Elx, a ____ de _____ de 200__

Com hem pogut observar, en aquestos dos documents es mescla la utilització de *don/doña* i *pare/mare*, que respecten diferències, amb *tutor* i *alumne*, que només apareixen en masculí. Podria semblar que només els homes poden ser tutors o que les dones ni poden anar d'excursió ni falten a classe.

El butlletí

El butlletí ens sembla que constitueix un bon exemple per a vore la “salut” del centre quant a qüestions de gènere.

Així, podem mostrar fàcilment els dos exemplars publicats, el primer imprès professionalment i el segon amb una impressió casolana, ja que en lliurar el present treball es trobava en premsa.

Utilitzarem tres criteris per a comentar:

- Il·lustracions. En aquest aspecte, els dos butlletins incorporen fotografies d'alumnes i professorat, en variades actituds, sense que es pugui deduir un contingut sexista. En el cas de l'AMPA no podem dir el mateix, ja que la fotografia mostra tres mares al costat d'uns menjars preparats, és a dir, en un rol típicament femení.
- Utilització de la llengua en titulars (títol i subtítol, si n'hi ha). Hem triat els titulars perquè pot ser massa llarg l'anàlisi de tots els textos, i perquè els titulars els llig més gent.
 - *Estimados padres*. Sembla adreçar-se només als homes.
 - *Una biblioteca diferente / Veinte ordenadores permiten a los alumnos informar-se en la red*. “Las alumnas” no s'informen.
 - *El rincón de la AMPA – Noticiario para todos los padres*.

En el segon número del butlletí apareixen:

- *Als professors de l'IES Carrús que es jubilen enguany*. Hi havia tres professors i una professora.

La resta de titulars són respectuosos amb les diferències de gènere.

- Continguts. Fent una aproximació general als temes tractats no trobem aspectes discriminatoris, ja que es tracta d'assumptes d'interès general relacionats amb l'institut, com alumnes que destaquen en alguna activitat, activitats realitzades, consells pedagògics, concursos, etc. En definitiva, un reflex de la tasca diària del centre, en el qual no trobem mostres discriminatòries.

A més, a aquest segon número apareixen en portada dos cartells dissenyats per una professora del centre per al 8 de març.

Revista Carrusel

Hem volgut provar de fer una anàlisi de contingut enfocada a tractar d'establir les inquietuds, forma de pensar, interessos i creences de l'alumnat a partir dels seus escrits. Per aconseguir-ho, hem triat les seccions d'opinió i reportatge per analitzar-les, perquè considerem que són les que permeten a l'alumnat una major llibertat en l'elecció i tractament de temes.

Llistat d'articles d'opinió:

Alcàsser, Omoneia, La gente no opina nada, La Logse, ¿Repetimos?, //Fuego, camina conmigo, Les drogas, Jurassic Park, Idealismo, Drogas, La cantina, La primavera ajena, // Hogar dulce hogar, Están vivos, Insumisión es no dejarse llegar, Pensamientos y esperanzas de un ingenuo, Nadie hablará de nosotros, ¿Ande "P.I.J." está La Verdad?, Corre al coro // Robos, Sobre les obres de l'institut, Para los que sólo se acuerdan de Santa Bárbara cuando truena (Sobre Aranguren, In Memoriam), La Dama d'Elx, El mañana empieza hoy, "... Que buen caballero era", En recuerdo del professor Aranguren, // De qué tenemos miedo?, Inexplicable costumbre, La patata (caliente) belga // Eternamente libre, Pequeñas "desgracias", Va por vosotros // Con la "Amistad" no es suficiente, Manifestación, El uso inapropiado de la libertad de prensa, Drets i tradicions, Podrías ser tú, **Ser mujer, un derecho y un deber**, // Ranking de profesores, Generalmente gente, Pregúntale a Alicia // ¿Contra ... qué?, L'audiencia no lo es todo, ¡Harto ahí!, No sólo de tele vive el hombre (Y la mujer), ¿Qué estás viendo hijo? Nada papá, sólo dibujos, // Navidad alternativa, Unas palabras..., Nota de prensa, Réplica a Kargadito Rock // Puertas, la libertad y el control, ¿incompatibles?, Sobre la universidad y las decisiones, Terror, Conversa amb Victor Jara, La muerte, Deuda externa, ¿deuda eterna?, Jornadas contra el fascismo, // Bachillerato artístico, Els immigrants, Les drogas, El problema dels immigrants, Libros, libros y ... ¡más libros!, // L'Aljub, eixe gran competidor, **Sexe i comportament**, L'adolescència, edat meravellosa, Estafes de tota mena, Cultura?, **Dones maltractades**, Cuestiones monárquicas, Maleïda guerra,

Comentari

Pel que fa als articles d'opinió, després de fer-ne el llistat, hem establert una classificació en quatre grans temes:

- *Compromís amb la societat*
- *L'institut i la Universitat*
- *Actualitat*
- *Temes de sempre*

El primer, al qual hem anomenat “Compromís amb la societat”, correspon a tots aquells articles que contenen temes relatius a valors, a solidaritat, a prendre part en la nostra societat... En definitiva, que impliquen un cert grau de compromís.

Podem observar que són els majoritaris, dintre d'una secció, la d'opinió, també majoritària en la revista (com veiem adés, 39 pàgines, només superades per les 43 de la secció de cultura i esport) amb la qual cosa podem afirmar que els alumnes que fan revista –és evident que els interessos dels alumnes que fan revista no són els mateixos que els de la resta del centre, però sempre hi constitueixen un referent- estan molt preocupats pel món que els envolta i hi intenten buscar solucions, proposen vies...

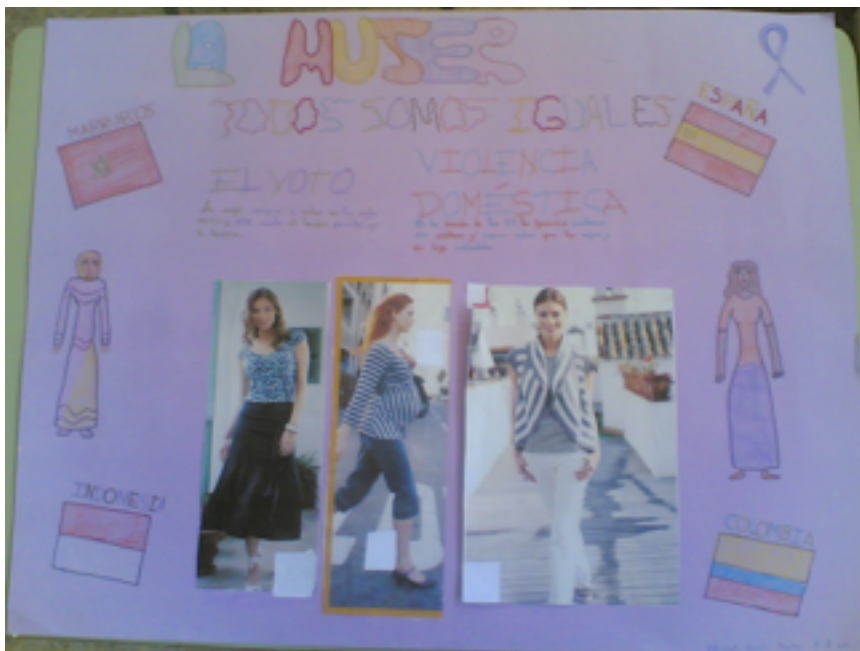
	Compromís amb la societat	L'institut i la Universitat	Actualitat	Temes d'interés jove
A R T I C L E S D' O P I N I Ó	La gente no opina nada Idealismo Fuego, camina conmigo Están vivos Insumisión es no dejarse llegar El mañana empieza hoy De qué tenemos miedo? Inexplicable costumbre Eternamente libre Pequeñas “desgracias” Va por vosotros Con la “Amistad” no es suficiente El uso inapropiado de la libertad de prensa Drets i tradicions Podrías ser tú Ser mujer, un derecho y un deber Navidad alternativa Conversa amb Victor Jara Deuda externa, ¿deuda eterna? Jornadas contra el fascismo Els immigrants El problema dels immigrants Dones maltractades Cuestiones monárquicas Maleïda guerra	La Logse ¿Repetimos? La cantina Nadie hablará de nosotros (obres en l'institut) ¿Ande “P.I.J.” está La Verdad? Corre al coro Robos Sobre les obres de l'institut Manifestación Ranking de profesores Generalmente gente Nota de prensa Puertas la libertad y el control ¿incompatibles? Sobre la universidad y las decisiones Bachillerato artístico Libros libros y ... ¡más libros!,	Alcàsser Dos artículos sobre la mort d'Aranguren La patata (caliente) belga Omoneia (violència) Pensamientos y esperanzas de un ingenuo (ETA) La Dama d'Elx L'Aljub, eixe gran competidor	Les drogues (tres articles); La televisió: ¿Contra ... qué? L'audiencia no lo es todo ¡Harto ahí! No sólo de tele vive el hombre (Y la mujer) ¿Qué estás viendo hijo? Nada papá sólo dibujos

Per tot allò exposat, sembla estrany que al llarg de molts anys de revista de centre, sols apareguen tres articles de la temàtica que ens ocupa. No sabem si es podria concloure que potser és un tema alié als interessos de l'alumnat.

III.7 Els cartells del dia de la dona.

Hem triat per analitzar-los els cartells que els alumnes de 1r ESO van fer per al dia de la dona, en els quals es poden veure moltes actituds sexistes i curioses. Hem triat els de primer perquè quan hem fet el treball no en teníem altres per comparar.

Cartell nº 1

En este cartell la dona es veu molt idealitzada, sobretot es pot observar en els dibuixos pels seus grans bustos, estreta cintura i grans malucs. També apareix una embarassada, però sempre amb molt bona figura.

El subtítol indica que “Tots som iguals” tant un home com una dona tenen pareguts però no són iguals. El que hauria de ser igual en els uns i els altres haurien de ser els drets, no les coses físiques.

El color també és un referent sexista, una tonalitat de rosa, o lila en este cas, reflecteix que ho ha fet una xica ja que el xic se n'aniria abans per les tonalitats de colors més vius com el groc i el blau.

NÚM.2

Com es pot observar, hi ha molts llacets, potser com a símbols de la SIDA. Suposem que serà perquè moltes dones es veuen afectades per la SIDA molt més que els hòmens, ja que són estos els qui en nombroses ocasions refusen d'usar preservatiu.

“LES DONES MEREIXEN RESPECTE”. Amb eixa frase es fa veure que com en gran part del món i en molts aspectes no són respectades, mereixen ser valorades.

Ací es pot observar que, com hem comentat en la foto núm.1, els xics es decanten per colors més vius, cridaners.

NÚM. 3

Esta imatge representa l'estereotip “perfecte” de la dona que té la societat. No es pot negar que la idea d'eixe estil de composició siga bona, però és prou masclista. La dona idealitzada

d'avui en dia és eixa xica rossa amb ulls blaus, de pits exageradament voluminosos i cintura quasi anorèxica. El cartell reflecteix perfectament l'estil de les publicacions actuals, on les dones són objectes decoratius.

NÚM. 4

El títol és simple, és possible que les lletres les haja fet un dels dos xics i la decoració dels edificis siga obra de la xica. La composició és quelcom desastrós i pobre, encara que el contingut és clar: que la dona segueix present en el treball indicant la seua discriminació, en la foto apareixen un grup de dones manifestant-se per a tindre els seus drets com a sers humans que són.

NÚM. 5

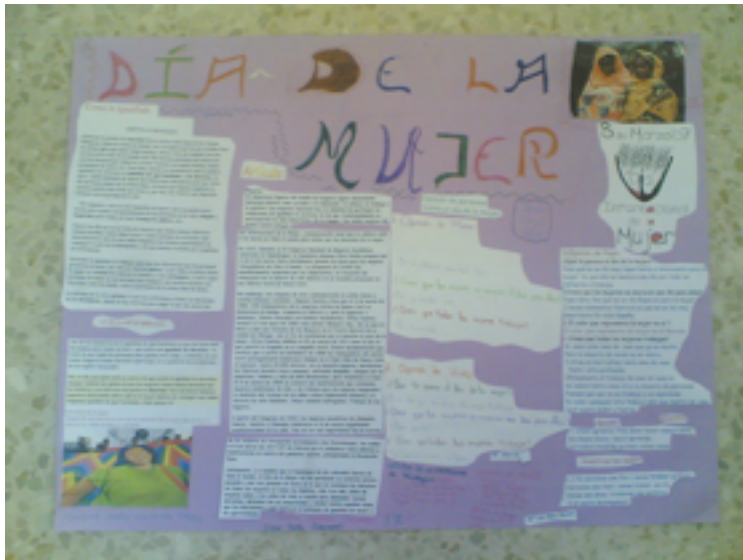
En este cartell es veu clarament les proporcions de la dona que té la persona en ment. Com posa en un dels títols, “Esclaves familiars?”, es dona a entendre que la persona que ha fet el treball veu la dona com la típica mestressa de casa.

Normalment en els treballs dels jòvens alumnes posen a dones que solen ser models o actrius de gran bellesa.

NUM 6

Este treball indica poques coses sobre la dona, tenen un text prou extens però la falta d'imatges ho fa pobre, té un símbol significatiu recalcant bé en gran a la dona com quelcom superior. Com hem dit en les imatges 1 i 2 els xics sempre preferixen colors vius i mai agafarien un color rosa o lila per ser un color més femení. El seu estil en general és més sobri.

NÚM. 7

En este treball podem observar dones de distint color i nacionalitat, açò indica una maduresa mental, no sols veuen la dona típica sinó que també es fixen en les dones d'altres formes i colors, n'hi ha més grosses i més primes però al fi del cap són totes dones és una cosa a tindre en compte en este treball.

NÚM. 8

Este treball diu molt del que pensa l'alumne sobre la dona en este cas la seua mare, sap i s'adona del que val. Es tracta d'una visió sexista de les dones, destacant el seu paper de mare només.

NÚM. 9

En este treball es veuen les imatges dels estereotips de dones que hi ha en l'institut, totes guapes, amb bon físic.

Indica el dia que la dona celebra “el dia internacional de la dona” com a símbol de la pancarta. Una altra vegada ix el símbol femení i el llacet, que ix en alguns dels treballs mostrats.

NÚM. 10

En esta gran pancarta es pot veure la cooperació entre home i dones en les fotos i expliquen el per què no ha d'haver-hi discriminació de genere en les notícies posades. Apareix l'ajuda a casa, el que els pares poden ser tan bons com les dones amb els xiquets i també identifiquen la

dona sobretot com un símbol què hem de respectar sobretot. Les lletres del títol, en canvi, semblen una mica sexistes, fetes per xiquetes, amb coloretos i adornets.

III.8 La utilització del pati.

En l'institut Carrús es pot observar que els xics fan més esport, es mouen més i són més actius que les xiques, a ells els agrada la forma de vida activa que tenen és una forma de gastar les energies no gastades durant el dia, mentre tant les xiques sols es reuneixen a parlar de coses com televisió, estudis i xics.

Malgrat eixa separació, sempre hi ha relació entre els dos sexes, es relacionen, són amics i no sol haver moltes diferències en altres comportaments. El que sí s'observa és la forma de vestir, més cridanera en les xiques, seguint una moda que destapa la cintura i cada vegada mostra uns escotes més grans.

III.9 La influència d'una moda sexista: el reggaeton.

Els temes de les lletres en un origen eren de denúncia social, però amb el pas del temps ha anat derivant en un tipus de lletres molt més festives, abundant sobretot les que al·ludixen al sexe. De vegades este tema és manejat de forma discreta i en altres la lletra és sexualment explícita.

El reggaetón se sol associar a una forma de ballar molt “sensual” i provocativa, amb els cossos molt apegats, anomenada a vegades *perreo* (doggy style). Les lletres tenen un alt contingut violent, sexual i masclista. Diversos estudis asseguren que els sons, el vocabulari, la indumentària, les lletres i l'actitud d'este estil es basen en el bandolerisme i la delinqüència; estes acusacions serien encara més greus que les del pronunciat sexisme de moltes de les seues lletres. Este és el motiu que a Espanya nombroses emissores de ràdio es neguen a fomentar este fenomen.

Generalment, referint-nos a l'estil de vestimenta tant de xics com de xiques, solen anar elles més aïna destapades, ensenyant cintura i bona part dels pits, i davall una minifalda o quelcom així. Mentres que ells no ensenyen res i vestixen amb roba més o menys ampla i variada entre els uns i els altres. Alguns porten cadenes d'or en el coll i anells, i en la majoria dels casos, gorra.

Este és el tipus de música que més atrau a una enorme quantitat de jòvens. Podria dir-se que en el nostre institut, un 85% de xics i, la qual cosa és més humiliant, xiques, es decanten per este estil que majoritàriament es dedica a degradar la dona i sotmetre-la als hòmens.

En general, el comportament dels hòmens que escolten este tipus de *música*, tenen una idea masclista sobre la dona, en l'aspecte que les veuen més com un objecte de submissió que com una altra cosa, encara que no solguen reconèixer-ho. Respecte a l'altra gent, a qui li desagrada el reggaetón, solen mostrar-se desagradables i marginadors, seria un poc en pla: “No t'agrada, no eres del meu grup, per la qual cosa, no moles”. I eixe *no moles* normalment no queda ací.

Les xiques resulten difícils d'entendre, tal vegada no s'hagen parat a escoltar les lletres de les seues cançons favorites, o simplement les escolten i les accepten, pensant que tenen raó. El seu comportament també és masclista, ja que es degraden a si mateixes, començant per les vestimentes i adoptant unes actituds a mitjan camí entre la provocació i la submissió. Quan se'ls pregunta si consideren sexista el reggaeton, contesten que sí, que les lletres són fortes i sexistes, però que no els importa, és el ball i l'estil de vida que més els agrada.

IV. Conclusions.

Resumim ací les qüestions més importants, que hem anat assenyalant en els diversos apartats:

- Distribució de funcions en el centre:

Els càrrecs directius són tots masculins a excepció de la directora.

Els caps de departament també són en la major part masculins.

En les tutories, en canvi, dominen les dones. Es tracta d'un repartiment sexista.

- Per a l'alumnat i els seus estudis:

Hi ha moltes més xiques que xics estudiant batxillerat, i més xics estudiant cicles formatius.

Els batxillerats majoritàriament de xiques són l'artístic i el d'humanitats. El de ciències presenta xifres equilibrades. Per tant, domina encara la mentalitat de què les dones estudien lletres, a pesar que cada vegada són més les que estudien.

- Lleis educatives

La llei contempla la igualtat de gèneres, però li falta concretar més, es queda massa general. Les programacions d'assignatures que hem vist en el centre, no tenen molt en compte la igualtat d'homes i dones.

- Els cartells dels alumnes.

Mostren bona voluntat de contribuir a la igualtat. Però deixen vore diferències de tipus sexista, prejudicis, paper de la dona com a mare o "dona florer".

- Escrits diversos, butlletí, revista

No es respecta sempre la diferenciació masculí/femení en els plurals. No apareixen molts temes relacionats amb este tema.

- Utilització del pati.

En els xics domina l'activitat física, mentre que les xiques solen seure i parlar.

- La moda entre els joves

El reaggeton s'ha extés entre la major part dels jòvens d'aquest institut, amb una forta càrrega de masclisme que s'aprecia en la forma de vestir, en els balls provocatius i en les lletres de les cançons.

V. Propostes de futur.

- És important el **diagnòstic**, que es podria **ampliar**: PAS, rendiment, conflictes...
- Distints nivells d'actuació:
 - Actualitzar les dades de l'**enquesta sociològica** del centre (temps d'oci, tasques domèstiques, expectatives de futur...)
 - Revisar el **Projecte Curricular** de centre per donar un nou impuls a l'educació per a la igualtat de sexes.
- Reflectir a les **programacions** didàctiques les activitats realitzades.
- Establir un protocol per a realitzar activitats el dia **8 de març**. El darrer any el que es va fer va ser coordinar des de les tutories perquè cada grup realitzara almenys una activitat eixe dia.
- Creació d'uns **materials “de centre”** per a treballar aquest tema. Exemple: una revista monogràfica amb propostes didàctiques.
- Parar atenció als escrits per rebutjar expressions que **invisibilitzen** o discriminen les dones.
- Ser crítics, igualment amb els **materials didàctics** de cada assignatura.
- Integrar l'**alumnat immigrant** tenint en comptes les diferències culturals i les possibles situacions discriminatòries.